

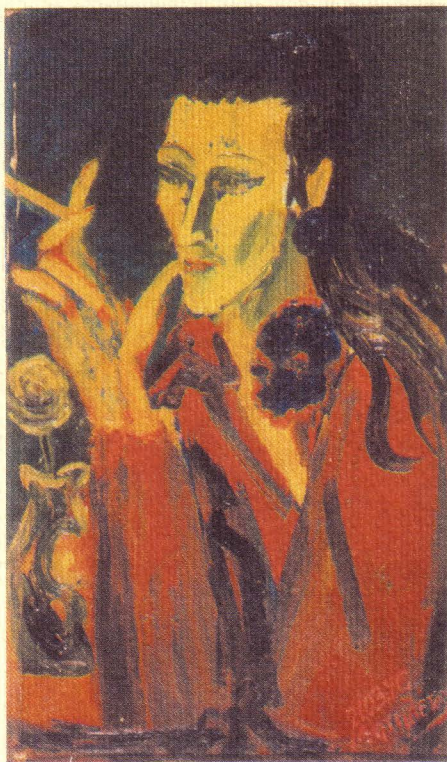
ΕΞΩΠΟΛΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 2000 • ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΙΤΟ ΠΑΤΡΙΚΙΟ:

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, συνέντευξη με τον ΒΑΣΙΛΗ ΚΑΡΓΑ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ:

ΗΛΙΑΣ ΚΕΦΑΛΑΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ
ΚΑΡΤΕΡΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ,
ΕΛΕΝΗ ΚΟΝΙΔΑΡΗ,
ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΤΑΜΠΑΚΗΣ

ΠΟΙΗΣΗ:

ΓΑΛΗΝΗ ΡΕΚΑΛΙΔΟΥ,
ΝΤΟΣΤΕΝΑ ΑΓΓΕΛΟΒΑ-ΛΑΒΕΡΝ
(μτφ. ΖΝΤΡΑΒΚΑ ΜΙΧΑΪΛΟΒΑ),
Χ. ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΒΟΥΖΗΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΙΧΑΣ,
ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΞΕΒΑΝΙΔΗΣ,
ΑΛΚΑΙΟΣ - ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΑΣ
(μτφ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΑΚΑΣ)

ΜΕΛΕΤΗ:

- ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΝΟΥΤΣΟΣ
για τον Καστοριάδη και τον Στίνα
- ΘΑΝΑΣΗΣ Β. ΚΟΥΤΚΟΥΛΟΣ
για την ποίηση της Ι. Φιλιππίδου
- LUMBALA F. KABASELE
για τη θρησκεία της αρχαιότητας
στη Σαμοθράκη
- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΤΣΑΡΗΣ
για τη νεκρώσιμη ακολουθία

ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ:

Γ. Δ. ΠΑΓΑΝΟΣ (για Σ. Δημητρίου)
Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ (για Χρ. Μαλεβίτση και Β. Δ. Αναγνωστόπουλο)

ΧΡΟΝΙΚΑ:

ΕΛΕΝΗ ΣΤΟΥΜΠΟΥ (για τον ζωγράφο Ν. Θωμά),
ΕΛΕΝΗ ΚΟΝΙΔΑΡΗ (για το λογοτεχνικό υπερκείμενο)

ΤΕΥΧΟΣ 14

Περί αφιερωμάτων και επετείων

Κλείνοντας το έτος 2000, η περιβόητη χρονιά του millennium-α-σχέτως αν ορισμένοι δικαίως ή αδικώς διαφωνούν με τους αριθμητικούς υπολογισμούς για τη χιλιετία και τη λήξη της, φεύγει και το έτος Σεφέρη. Η επόμενη χρονιά είναι αφιερωμένη στον πιο σταθερό υπερρεαλιστή της ελληνικής ποίησης, τον **Ανδρέα Εμπειρίκο**, που ο **Μεγάλος Ανατολικός** του τάραξε μετά θάνατον τα ύδατα της λογοτεχνίας μας, δείχνοντας πως οι μεγάλοι συγγραφείς δεν εξαντλούνται εύκολα. Όμως πέρα από τους γνωστούς, τους μελετημένους από τους ειδικούς και τους καταξιωμένους στο αναγνωστικό κοινό οφείλουμε να θυμίζουμε και τους άγνωστους, αυτούς που είναι προσιτοί μόνο στους λίγους μελετητές. Μια τέτοια περίπτωση είναι ο **Νικόλαος Φαρδύς** από τη Σαμοθράκη, που το 2001 συμπληρώνονται εκατό χρόνια από το θάνατό του. Ο σχεδόν λησμονημένος και ακόμα μη συστηματικά ερευνημένος Φαρδύς αποτελεί εξαιρετικά σημαντική φυσιογνωμία λογίου του τέλους της τουρκοκρατίας στον ελλαδικό χώρο.

Γεννήθηκε το 1853 στη Σαμοθράκη και πέθανε εκεί το 1901. Σπούδασε στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης και ιατρική στη Μασσαλία. Δίδαξε την ελληνική γλώσσα στο Καργκέζε της Κορσικής και μελέτησε την κοινότητα των Ελλήνων της περιοχής, η οποία προερχόταν από απογόνους των Μανιατών. Επέστρεψε στο νησί του και εξακολούθησε μακριά από το κέντρο και μέσα σε αποτρεπτικές συνθήκες να παράγει αξιόλογο πνευματικό έργο. Συνεργάστηκε με έγκριτα περιοδικά της Κωνσταντινούπολης και της Αθήνας. Τα ενδιαφέροντά του ήταν ποικίλα, διακρίνεται ωστόσο κυρίως για τις γλωσσολογικές και λαογραφικές έρευνές του. Υπήρξε, σαν τον Βηλαρά, υπέρμαχος της κατάργησης των τόνων και των πνευμάτων στη γλώσσα μας, γεγονός για το οποίο κυνηγήθηκε από τους συντηρητικούς κύκλους της εποχής του. Πρότεινε μάλιστα, ως ενδιάμεση και συμβιβαστική λύση, τη χρήση του μονοτονικού ενεήντα και πλέον χρόνια πριν την εφαρμογή του από την πολιτεία. Κατέγραψε θρύλους, παραμύθια, αφηγήσεις, δημοτικά τραγούδια και μελωδίες της Σαμοθράκης και της Σμύρνης, αφήνοντας πλούσια παρακαταθήκη στους σύγχρονους επιστήμονες. Παράλληλα ασχολήθηκε με θεολογικά, ιατρικά, αρχαιολογικά και παιδαγωγικά ζητήματα, με τη λογοτεχνία και τα κοινά. Ο Ίωνας Δραγούμης, περνώντας μερικά χρόνια μετά το θάνατο του Φαρδύ από τη Σαμοθράκη, συνάντησε τη μνήμη του και όπως φαίνεται από την ενασχόλησή του με το έργο και τη δραστηριότητά του σε ένα ολόκληρο κεφάλαιο του βιβλίου του για το νησί, ευθουσιάστηκε από την προσωπικότητά του, αν και σε πολλά σημεία η ι-

διουστασία του ήταν αντίθετη με αυτή του Φαρδύ. Αντιγράφουμε ελάχιστα γραμμές από τις απόψεις του Δραγούμη: Ο Φαρδύς είναι από την ίδια φυλή και ουσία με τον Πλάτωνα. Και καλά που καταπαύστηκε στους τόνους και στα πνεύματα, ειδικά με την ακράτητη και αλύγιστη λογική του θα πολεμούσε άλλα πράγματα πιο ουσιαστικά να τα χώσει μέσα σε στενά συστήματα. Και θα ήταν χαμένος κόπος. Είδα μια χειρόγραφη μελέτη του, «θρησκεία και εθνισμός των υπό τους Τούρκους Ελλήνων», που λέει, όπως το είχε πει και ο Χιώτης Κοραΐς, πως με τα γράμματα («δια της εξαπλώσεως των φώτων» δηλαδή) θα σωθή το ελληνικό έθνος και πως στρατός και όπλα και επαναστάσεις δε χρειάζονται, πως η επανάσταση του 1821 ήταν περιττή, όσο αξιοθαύμαστοι και αν είναι οι ήρωες του σηκωμού εκείνου. Και ο Βησσαρίωνας μετά το 1453 είχε πει κάτι τέτοιο για τα γράμματα που σώζουν τα έθνη! Προφανώς μια τόσο τολμηρή θέση θα ενοχλούσε τον Δραγούμη.

Ο Δήμος Σαμοθράκης προτίθεται μέσα στο 2001 να οργανώσει ένα συνέδριο για το Φαρδύ, με συμμετοχή διαφόρων επιστημόνων και μελετητών σχετικών με τα αντικείμενα που κάλυψε η πολυσχιδής δημιουργικότητα του Σαμοθρακίτη λογίου του περασμένου αιώνα. Ελπίζουμε πως το συνέδριο θα σταθεί η αιτία για να βγει από τη λήθη το δυναμικό και οξύ πνεύμα του Φαρδύ. Παράλληλα πιστεύουμε πως ο Δήμος θα προχωρήσει και στην επανέκδοση των γραπτών του, τουλάχιστον όσων σώζονται, ώστε τα κείμενά του να είναι πλέον προσιτά στον κάθε ενδιαφερόμενο.

***

Στο επόμενο και αισίως 15ο τεύχος μας ετοιμάζουμε διπλό αφιέρωμα: στον **Χριστόφορο Μηλιώνη**, έναν από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς στην πεζογραφία, και στην **Ισμήνη Καπάνταη**, που καλλιεργεί συστηματικά το ιστορικό μυθιστόρημα στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία. Το αφιέρωμα στον Χριστόφορο Μηλιώνη βασίζεται σε ημερίδα που συνδιοργάνωσε το περιοδικό μας με το Σύνδεσμο Φιλολόγων Νομού Έβρου, τη Νομαρχία Έβρου και το βιβλιοπωλείο «Παπασωτηρίου» στην Αλεξανδρούπολη, στις 15 Απριλίου 2000. Πέρα από τον τιμώμενο συγγραφέα, κεντρικός ομιλητής της εκδήλωσης ήταν ο Γ.Δ. Παγανός, ο οποίος το 1998 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Νεφέλη μια ενδιαφέρουσα και χρήσιμη στο μελετητή μονογραφία για τους μεταπολεμικούς πεζογράφους Μηλιώνη, Μπακόλα και Παπαδημητρακόπουλο. Το αφιέρωμα στην Ισμήνη Καπάνταη συνδέεται με την πρόσφατη παρουσίαση του έργου της, που έγινε στην Αλεξανδρούπολη στις 11 Νοεμβρίου 2000, από το περιοδικό μας και το Υπουργείο Πολιτισμού, στο πλαίσιο προγράμματος γνωριμίας λογοτεχνιών του «κέντρου» από περιοδικά λόγου και τέχνης της «περιφέρειας». Στο ίδιο πρόγραμμα εντάσσονται και οι σελίδες για τον ποιητή **Τίτο Πατρίκιο** στο παρόν τεύχος.

Θ.Β.Κ.